

hagen, battle/bombardment of», mens f. eks. Captain Julius Lauterbach's rejse til København under 1. Verdenskrig (nr. 755, p. 259) i hvert fald ikke kan findes ad denne vej. Annotationen forekommer noget ujævn, der fedtes med krydshenvisninger mellem vol. 1 og 2, og det kan volde kvaler, at indholdsfortegnelsen ikke angiver, hvor de i vol. 2, part 2 analyserede biografiske leksika og forkortelserne herfor står anført (p. viii, umiddelbart før p. 503), men det er småting. Søfarts-, handels- og marinehistorikere m. fl. vil med fordel kunne gøre sig bekendt med Greenwich-museets katalog. Senere bind vil dække emner som kartografi, søhandel, fiskeri, sørøveri etc.

HARALD ILSØE

Foreløbige arkivregistraturer. Ny serie. Nr. 1. Privatarkiver. Politikeren Andreas Frederik Krieger. Udg. af Rigsarkivet. København 1969. 48 s.

A. F. Kriegers omfattende privatarkiv er ad 8 gange afleveret til Rigsarkivet i årene 1894 til 1964. Den her foreliggende registratur er en af arkivarerne Karen Marie Olsen og Sigurd Rambusch revideret udgave af en tidligere registratur.

Med denne registratur indleder Rigsarkivet en ny praksis ved publikation af registraturer. De hidtil udsendte Foreløbige Arkivregistraturer har været opdelt i forskellige serier, med privatarkiverne i nr. 8. Serieopdelingen vil ikke længere blive anvendt, og registraturen over Kriegers arkiv er nr. 1 i en fremtidig fortløbende nummereret Ny Serie. Hvor de tidligere var dupliserede i A4 format, vil de kommende registraturer blive trykt i offset i A5 format.

NIELS FINN CHRISTIANSEN

ERNST PITZ: Übersicht über die Bestände des Niedersächsischen Staatsarchivs in Hannover. Zweiter Band. Veröffentlichungen der Niedersächsischen Archivverwaltung. Heft 25. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1968. 303 sider. 39 DM.

I rækken af Veröffentlichungen der Niedersächsischen Archivverwaltung er i 1968 udsendt ovennævnte oversigt bind 2, udarbejdet af Archivoberrat Dr. Ernst Pitz. Oversigtens bind 1 er udsendt som hæfte 19 i samme serie i 1965 ved Staatsarchivdirektor Dr. Carl Haase og Staatsarchivrat Dr. Walter Deeters. Det foreliggende bind behandler de centrale myndigheders arkiver i hhv. kurfyrstendømmet, fra 1814 kongeriget og 1866-1946 den preussiske provins Hannover. En meget stor del af netop disse arkivfonde blev fuldstændig tilintetgjort under 2. verdenskrig, og bindet er med udgangspunkt i den af Max Bär i 1900 udgivne oversigt og de endnu i dag bevarede registraturer et forsøg på at rekonstruere såvel de ødelagte som de stadig eksisterende arkivaliegrupper proveniens og beskrive deres indhold.

Af interesse for dansk historie kan nævnes, at krigskancelliet, hvis akter stadig eksisterer, men dog er svært beskadiget, bl. a. indeholder sager vedr. danske troppers gennemmarch 1677-1736 og forskellige danske angreb (ved

Elben 1683-93 og på Verden 1741-45). Akterne fra udenrigsministeriets Geheime Registratur (-1866), og det vil for Danmarks vedkommende sige akterne vedr. dronning Caroline Mathilde, er totalt ødelagt. Den blandede gruppe Hannoversche Staatsverträge 1693-1866 er bevaret, heriblandt sager vedr. danske subsidiespørgsmål, Lauenburgs afståelse 1816, det danske successionspørgsmål 1852 og Sundtolden.

For den der ønsker at kende mere til problematikken vedr. rekonstruktionen af registraturværket henvises til Carl Haase: »Probleme einer neuen Bestandsübersicht f. d. Nieders. Staatsarchiv in Hannover« (*Der Archivar* 1963, s. 261-72).

GRETHE ILSØE

ALMINDELIG HISTORIE

SEPPÖ RYTKÖNEN: Barthold Georg Niebuhr als Politiker und Historiker. Zeitgeschehen und Zeitgeist in den geschichtlichen Beurteilungen von B. G. Niebuhr. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae*. Ser. B, tom. 156. Helsinki, Suomalainen Tiedekatemia, 1968. 373 sider + index. 45 FM.

Dette værk er - som undertitlen siger - et forsøg på at påvise den indflydelse Niebuhrs politiske tænkning og stillingtagen til samtidige begivenheder har haft på hans opfattelse af Roms historie. Samtidig bliver det på grund af Niebuhrs opfattelse af Historien også en klarlæggelse af de påvirkninger, som han modtog via sit arbejde med Oldtiden, og som var afgørende for hans vurderinger af de problemer, han som politiker kom til at stå overfor.

For at påvise den udvikling Niebuhr gennemløber både som historiker og politiker har forf. inddraget et omfattende kildemateriale, der spænder fra Bonn-årenes forelæsningsnotater til privatbreve og arkivalier. Rytkönen har forstået at indføje dette store og vanskeligt håndterlige materiale i sin fremstilling og har lykkeligvis undgået at fordybe sig i Niebuhrs helt private forhold og - udover hvad er nødvendigt - i hans noget vanskelige temperament.

En kronologisk disponering af stoffet ligger lige for, og forf. har delt sin fremstilling op i 3 hovedafsnit. Første afsnit dækker perioden frem til 1806, hvori Niebuhr befandt sig i dansk statstjeneste og under påvirkning af revolution og bondefrigørelse skrev sin aldrig udgivne: »Zur Geschichte der Römischen Staatsländereien«. Dette værk underkastes en omhyggelig analyse, og forf. påviser især Niebuhrs daværende afhængighed af Oplysningstidens idéverden. I perioden 1806-16, hvor Niebuhr var i preussisk tjeneste, skrev han sit hovedværk »Römische Geschichte«, som senere kom i en revideret 2. udgave. Det skete i Bonn-årene - Niebuhrs lykkeligste - som gøres til 3. hovedafsnit, og som tidsmæssigt falder efter Wienerkongressen. På grundlag af 1. og 2. udgave påviser Rytkönen, at reaktionen ej heller gik Niebuhr forbi.

Den historiske viden, som er en nødvendig forudsætning for at forstå Niebuhrs stillingtagen i en given situation, forudsætter forf. ikke. Der findes således adskillige digressioner om f. eks. de politiske forhold i Preussen og i Danmark, bøndernes kår på Irland etc. Dette sammenholdt med forfatterens disciplinerede brug af citater gør fremstillingen yderst levende. Opfattelsen af Niebuhr som